

שיעור למס' ערכין דף י"ג

(1) מוצאי שביעית

לכא' יוצא דשנת ת"כ של בית השני הי' שנת שביעית ולא מוצאי שביעית. ועי' רש"י בד"ה רב אשי שכל שבאמת חרב בשנה שאח"כ בשנת תכ"א. וכ"כ לעיל י"ב: בד"ה ארבע מאות ועשרים שכל שלמים מלבד שנה שחרב בו.

אמנם עי' רמב"ם הל' שמיטה ויובל פי' הד' שכוונת הגמ' שהשנה שהתחיל בתשרי שאחר התשעה באב שחרב הבית- אותה השנה היתה מוצאי שביעית. ונמצא דחרב בשנת ת"כ שהיתה שביעית.

(2) אי מנ' יובלות לקדש שמיטין בגלות בבל

עי' תוד"ה הנך שהק' שאפי' בגלות בבל לדעת רבנן מנ' יובלות לקדש שמיטין, וא"כ למה התחילו המנין מחדש כשעלה עזרא. ותי' שלא קדשו שמיטות בכלל בזמן שלא היו על אדמתם, ושאי' ממה דמבו' לעיל י"ב: שבזמן גלות עשרת השבטין שאז קדשו שביעית מפני שמקצת ישראל היו על אדמתם, ולכן מ' נ' גם יובלות לקדש שמיטות.

וממש"כ שלא קדשו שמיטין מבו' דס"ל לתוס' שצריך לקדש שמיטין ולא בא ממילא, ובי' רש"י רבנו משולם דוד הלוי לעיל י"ב: דס"ל לתוס' דכמו שספירה וקידוש מעכב בחלות שם יובל וכמש"כ בחי' רבנו חיים הלוי על הרמב"ם הל' שמיטה ויובל פ"י ע"פ דברי הרמב"ם, כמו"כ שמיטה בעי ספירה וקידוש.

אמנם הק' תוס' על עצמו דאפי' בזמן גלות צריכין לקדש שמיטות לענין שמיטת כספים. והניח בקו'.

ועי' חי' הגרי"ז שתי' בהקדם דברי רבנו חיים הלוי שם דבלי ספירה וקידוש לא חל שם שנת היובל כלל ולא מנ' יובלות כלל אפי' לקדש שמיטין. אלא מונין שבע שבע תמיד. וע"פ הסביר רבנו חיים הלוי שי' הגאונים המובאת ברמב"ם הל' שמו"י פ"י דבזמן הגלות אין מונין יובל כלל. ולפ"ז אמר הגרי"ז דעד שעלה עזרא וקידש לא הי' קדושת הארץ, דקיימי' למ"ד קדושה ראשונה קדשה לשעתה ולא לעתיד לבא, ולא שייך בכה"ג קידוש שנת היובל ולכן אין מונין. עכ"ד, ודו"ק.

ובדעת התוס' דלא ס"ל י"ל דס"ל כשי' הראב"ד שהבאנו בשי' לדף י"ב דהא דמונין יובלות לקדש שמיטין א"צ חלותל שם שנת היובל, אלא חשבון השמיטות עצמן הוא ששנת החמישים אינה בכלל, ודו"ק.

(3) ששה טלאים מבוקרין

רש"י בפ"י ראשון בי' כשבון ששה שארבעה ימי ביקור היינו רק שלשה ימים חוץ מיום השחיטה. והק' רש"י שבפסח מקחו הי' בעשור והיינו ד' ימי ביקור חוץ מיום השחיטה, וכ' בפ"י ב' שרק הביאו שנים לביקור בסוף היום. ולכן בין הבוקר שהוציאו שנים לתמידין של אותו יום עד הלילה שאז הביאו עוד שנים, היו רק ששה בלשכת הטלאים.

וליישב פי' הראשון עי' במושב זקנים פר' בא שכל דבפסח מקחו בעשור והיינו אפי' רגע לפני הלילה והביקור יהי' ביום של אח"כ, ונמצא רק שלשה ימים חוץ מיום השחיטה.

[ובפי' כד. לשבת ויו"ט של ר"ה אי' בגמ' סימנא בעלמא. ועי' ברש"י שכתב ב' פי': ופי' הב' קאי לפי' הב' הנ"ל. ולפ"ז א"ש שרק הביאו רש"י בי"ג: אחר שהביא פי' הב' הנ"ל, ודו"ק.]

ועי' רש"י מנחות נ. שכל שהכוונה שבאמת הביאו שנים עשרה טלאים, ונמצא דכל יום הי' נשאר ששה מבוקרין בהלשכה שמהם יש להביא תמידים לאותו יום. וכ' שם רש"י שלא פי' טעמא, ולו נר' שכן תקינו כדי שאם לא ימצאו מבוקרין לב' ימים שעדיין יהי' מבוקרין לאותו יום, ודו"ק.

(4) ד' ימים כולם, או רק בתחילת הד' ימים

ע' חזו"א חלק או"ח ס' קכ"ד פסחים צו: שחקר אי בעי לבקר בכל יום מד' הימים, או רק פעם בתחילת הד' ימים.

וברש"י בסוגיין משמע רק ביום ראשון. ויום הראשון קראו רש"י יום הביקור. אבל רש"י פסחים צו: ד"ה למשמרת כתב דמבקר כל ארבעה ימים.

וע' משנה תמיד פ"ג מ"ד אע"פ שהוא מבוקר מבערב מבקרין אותו לאור אבוקות, ופי' הרע"ב שה' מבוקר מבערב דתמיד טעון ביקור ד' ימים. ומבו' דמבקר כל יום, וכשי' רש"י בפסחים.

אבל ברמב"ם הל' תמידין ומוספין פ"א ה"ט כ' אע"פ שהיו מבקרין אותו מתחילה וכו' מבקרין אותו שני' קודם שחיטה. ומבו' שרק בתחילה ופעם שני' בשעת שחיטה, ולא בכל יום, וכשי' רש"י בסוגיין.

ובדין שצריך לבקרו עוד פעם בשעת שחיטה יל"פ לדעת רש"י בפסחים והרע"ב שהוא יום הרביעי מהד' ימים, אבל לדעת רש"י בסוגיין והרמב"ם שרק צריך פעם אחת בתחילת הד' ימים, מה"ת שצריך לבקרו עו"פ בשעת השחיטה.

וי"ל דהמקור מהתו"כ ויקרא דבורא דנדבה פרשתא ג' אות י"ב ר' יוסי אומר תמיד יקריבנו יבקרנו ויקרבנו. וע' במשך חכמה ג' א'- דדרשה זו הוא בכל עולה. והיינו דיש ב' דינים. ודין ביקור ד' ימים הוא בתמי דוק"פ בלבד. וחזן מזה יש דין ביקור בשעת שחיטה בכל קרבן. וע"ש בפי' הר"ש דמשמע כן.

וביסוד וגדר דין ביקור קודם שחיטה מסתפק הר"ש שם אם עלה אם ירד או לא, אי דומה לדוקין שבעין שאם עלה לא ירד, או דדינו כבעל מום גמור שיוירד. [ודלא בתוס' זבחים לה: דס"ל דאפי' בע"מ גמור אם עלה לא ירד]. ומבו' שאם אינו מבוקר דינו כבע"מ. וכ"מ בראב"ד שם שכל בפי' השני ידוע לתמימות מדלא כתיב תם. ומשמע כנ"ל דיש דין בתמימות דבעי שיהי' ידוע לתמימות.

ובדין ביקור ד' ימים קודם, צ"ב [ובפרט לדעת הרמב"ם ורש"י בסוגיין]

וכ' הרמב"ם בהל' תמידין ומוספין פ"א ה"ט "והיו מוכנין קודם יום הקריבה בארבעה ימים". והיינו יסוד דין תשמרו, שיהיו שמור ומוכן. ובדין זה נחלקו אי היינו רק פעם אחד, או דכל יום מהד' ימים צריך שיהי' מבוקר ושמור.

והנה בסוכה מב. וכן בתו"כ שם א"ר יוסי השוחט תמיד שאינו מבוקר כהלכתו בשבת חייב חטאת. ויל"ע אם איירי שלא ביקרו אפי' לפני שחיטה, או שגם ביקור ד' ימים קודם מעכב. ונחל' בזה תוס' סוכה שם בד"ה שאינו והמאירי שם והבי' בהמאירי הוא כנ"ל דביקור דבשעת שחיטה הוא דין בהתמימות מעכב, והדין נוסף של שימור אינו מעכב. וכ"כ בהר אפרים על המכילתא פר' בא [ועי' ח' מרן רי"ז הלוי עה"ת פר' ויקרא, ולהנ"ל קושייתו מיושבת, וכ"כ במנחת אברהם על התו"כ שם, ודו"ק]

ועי' הג' רא"מ הורוביץ סוכה כ"ה: עמש"כ רש"י שם מצוה קלה הבאה לידך אינך צריך לדחותה מפני מצוה חמורה הבאה לאח"ז. והביא שם שו"ת הרדב"ז במי שיכול לצאת מבית האסורים ליום אחד, יצא באיתו יום ולא ידחנו למצוה יותר חשובה שהיא לאח"ז והק' שם בהג' רא"מ ז"ל מגמ' מנחות מ"ט במוסף של היום ותמיד שלמחר איזו קודם, תדיר או מקודש, ומבו' דלא כרש"י ורדב"ז הנ"ל. ות' דהתם איכא היום מצוות תשמרו וביקור על התמיד שלמחר ולכן מקרי מצוה של היום, ודו"ק.

אין קטן נכנס לעזרה לעבודה אלא בשעה שהלויים אומרים בשיר

פירש"י דלו קטן אינו עושה שום עבודות חוץ משיר ששר עם הגדולים. ועפ"ז פי' גם מימרא הבאה ולא היו אומרים בנבל וכינור וכו' שזה קאי על הקטנים. וכ"פ במש"כ יוח"כ ואין עולין למנין דקאי על הקטנים.

אבל הרמב"ם בהל' כלי המקדש פ"ה הט"ו ובפיה"מ כאן, דקאי על כהן גדול שנכנס בפעם הראשונה לעבוד. שנכנס בשעת שירת הלויים. [והראב"ד חולק שם וס"ל כרש"י] וכו' בפיה"מ דצ"ל שקטן לאו דוקא אלא בתחילת הכנסו לעבודה.

ומאי דתני ולא היו אומרים בנבל וכינור פי' הרמב"ם בע"א בהל' כלי המקדש שקאי על עיקר דין שירה שאינו אלא בפה ולא בכלי. [ומדכ' ולא בנבל וכינור משמע ברמב"ם שהמשוררים בפה אינם עושים גם בכלי שיר, אלא דוקא אחרים מנגנים בכלי, ודו"ק]

ומאי דתני אח"כ ואין עולין ומנין פי' הרמב"ם שם דקאי נמי על המשוררים בכלי.

וכן במאי דתני אח"כ ודערי הלויים היו נקראין, שרש"י פי' שהקטנים הי' להן קול דק והגדולים קול עב, אבל הרמב"ם בפיה"מ פי' שניגון כליהם הי' עב ומסתיר נעימות שירת הלויים שהם אומרים בפה שהי' דק.

ובענין קטן, עי' רמב"ם כלי המקדש פ"ג ה"ז שאין לוי עושה העבודה שנ' איש איש, ובאמת שהרדב"ז בפ"ק הט"ו הק' על שי' רש"י שקטן נפסל מהפסוק איש איש, [ואין לתרץ שכיון שאינו בא ליתן חבל הוי כשירה בכלי שגם ישראלים כשרים, שאינו אלא לבסומי קלא. דא"כ קטנים ישראלים ג"כ יהיו כשרים. אע"כ שמצטרפים לעיקר השיר והדרא קו' הרדב"ז]

והארכנו בשיעור לפרש שי' רש"י, שמעו ותרחי נפשכם.